

TWEE SCHOTTEN
EN HEEL VEEL WHISKY

Van Sam Heughan & Graham McTavish verscheen eveneens
bij Ambo|Anthos uitgevers

*Clanlands. Twee mannen in kilts op zoek naar hun roots,
veel whisky en een onvergetelijke roadtrip door Schotland*

Meld je aan voor onze nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van
de nieuwste boeken van Ambo|Anthos uitgevers via
www.amboanthos.nl/nieuwsbrief.

SAM HEUGHAN
& GRAHAM MCTAVISH
met Charlotte Reather

TWEE SCHOTTEN EN HEEL VEEL WHISKY

Schotland door het jaar heen

Vertaald door
Ruud van de Plassche

Ambo|Anthos
Amsterdam

ISBN 978 90 263 6217 0

© 2021 Sam Heughan and Graham McTavish

© 2023 Nederlandse vertaling Ambo|Anthos uitgevers,

Amsterdam en Ruud van de Plassche

Oorspronkelijke titel *Clanlands Almanac*.

Seasonal Stories from Scotland

Oorspronkelijke uitgever Hodder & Stoughton

Omslagontwerp bij Barbara

Omslagillustratie © Robert Wilson

Foto auteurs © Dave Foster

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

Hartelijk welkom, beste lezer, op deze epische reis door een hartverwarmend Schots jaar die je met ons gaat ondernemen!

Ik vermoed dat we onderweg zullen verdwalen, veel te veel zullen feesten, zullen lachen en kibbelen, maar niettemin de lof van 'het grootste kleine land ter wereld' zullen bezingen (al zijn we bevooroordeeld). Wees op alles voorbereid, zet je schrap en kijk uit voor reuzenporties haggis! X

– SAM

Voor al onze families. De ononderbroken lijn van degenen die vele ontberingen hebben doorstaan en zich grote offers hebben getroost om al degenen die na hen kwamen te helpen.

Dit boek is aan hen opgedragen, voor hun geschiedenis en het kostbare geschenk van een toekomst.

– GRAHAM

Proloog

GRAHAM

Ik ben verzot op almanakken. Ik hou van hun bonte variatie, hun rijkdom aan fascinerende feiten en hun uitweidingen over zaken waar je soms nog nooit van gehoord hebt. Dit boek is een verkenning van Schotland, zijn geschiedenis en de mensen die er wonen, afgewisseld met onze persoonlijke belevenissen; het ene moment vertellen we je over de keer dat Sam bij een McDonald's tevergeefs op zijn date stond te wachten (hij ging naar de verkeerde hamburgertent), het volgende ogenblik schilderen we het tafereel van Sam die me op Skye aan een touw over de rand van Kilt Rock laat bungelen en ik naar adem happend in doodsnood naar boven klauter.

Dan beveelt Sam plompverloren een drank van de maand aan, alsof hij me daarmee nieuwe moed wil schenken, waarna ik een duit in het zakje doe met de veldslag van de maand: een moorddadig clangevecht dat in die tijd van het jaar heeft plaatsgevonden. En we gooien er zo nu en dan een recept in, want we konden natuurlijk geen boek maken zonder het over eten te hebben. Het is ook een wedstrijdverslag, niet alleen van onze rivaliteit terwijl we *Men in Kilts* filmden, maar ook van onze pogingen om de grenzen van het elkaar beledigen zo ver mogelijk op te rekken en toch vrienden te blijven.

Voor mij, als voor zoveel Schotten, is het vermogen om de ander met beledigingen te overladen en ze zelf te incasseren een zuivere maatstaf voor vriendschap en zelfspot. Volgens dat criterium is dit

boek een meesterwerk als het gaat om de steek onder water, de vinnige repliek en de snoeiharde backhand, gepaard aan een overdrijving van de waarheid. Daarom moet je tijdens het lezen drie dingen goed voor ogen houden: elk verteld historisch feit is waar, alle vermelde mensen en plaatsen bestaan echt, en al het andere moet met een behoorlijke schep zout worden genomen. Maar bovenal hoop ik dat je ervan geniet.

SAM

Het bovenstaande dient te worden genegeerd.

Welkom in MIJN GROTE BOEK OVER SCHOTLAND!

JANUARI

Auld Lang Syne

*We two have paddled in the stream,
from morning sun till dine;
But seas between us broad have roared
since days of long ago.*

Robert Burns, 1788

De goeie ouwe tijd

Ooit peddelden wij tweeën in de stroom,
van de ochtendzon tot etenstijd;
Maar zeeën wij bulderen nu tussen ons
sinds de dagen van weleer.

Clan Galloway

Lijfspreuk: *Higher* (Hoger)

Gebied: Galloway

Clanhoofd: Geen, de clan heeft een vacature [*Sam: ik stel me graag voor dat ik het clanhoofd ben, want ik heb onlangs ontdekt dat mijn familienaam verbonden is met deze clan. GALLOWAY, SCHAAR JE ACHTER MIJ!*]

BIJZONDERE KALENDERDAGEN

1	De kater op Nieuwjaar Loony Dook – de nieuwjaarsduik in Edinburgh
4	Verjaardag van Graham James McTavish (<i>Steenbok</i>)
5	Twelfth Night
11	Verjaardag van Diana Gabaldon
25	Burns Night
Eind jan-begin feb:	Celtic Connections – een festival rondom Keltische muziek in de Glasgow Royal Concert Hall
Jan-maart:	Up Helly Aa – Het grootste vuurfestival van Groot-Brittannië vindt plaats op Shetland

GRAHAM

JANUARI. In zeker opzicht de wreedste maand (behalve misschien februari, waarbij we vanzelf aanbelanden), tenzij je in Nieuw-Zeeland woont, waar de zon nu helder schijnt en de dagen lang zijn. Maar als je thuishoort op het noordelijk halfrond, dan ben je vertrouwd met de deprimerende mentale kater die januari met zich meebrengt. December heeft vaart en energie. De verwachtingsvolle tijd voor Kerstmis: de feestverlichting, het winkelen, de kerstborrels, de winterzonnende. Dat alles samen geeft december een echte flonkering (zowel letterlijk als figuurlijk). Daarentegen is januari als de ochtend na een avondje stappen. Je hebt de laatste bus of trein naar huis gemist, je geld is op, degene die je op het feest zo leuk vond is met een ander naar huis gegaan... (Je begrijpt het onderhand wel.)

Januari is gewoon een beetje klote.

SAM

Wauw! Wat een opgewekt begin van onze *Clanlands*-zwerftocht door het jaar, Graham. Januari is inderdaad een anticlimax, een beetje als je tante uit Aberdeen kussen – koud en ellendig (niet de tante, noch

Aberdeen, ahum). Oké, het is dan stervenskoud en ik hoop de uitdrukking ‘Beast from the East’ nooit meer te horen (een kille oostenwind vanaf het continent, die naast covid en de rekening van Grahams hotelkamer de opnames van seizoen 6 van *Outlander* verpestte), maar dat is precies de reden dat wij Schotten zoveel met whisky overgoten feestdagen hebben uitgevonden: om ons daardoorheen te slepen. Te beginnen met Hogmanay. Het hoort bij onze traditie dat we elk jaar beginnen met een gigantische kater – een echt beestachtig gebonk in je kop.

In het Gaelisch noemen we het een *ceann-daoraich*: je toestand de volgende ochtend wanneer je op Hogmanay, ons waanzinnige Schotse oudejaarsfeest, helemaal uit je dak bent gegaan en toeter, straalbezopen, in de olie, boven je theewater, in de lorum, lazarus, kachel, teut en stomdronken bent thuisgekomen. En als we ergens van houden, dan is het wel feesten – vandaar onze rijke woordenschat als het om innemen gaat.

[Graham: Mag ik je op dit punt even onderbreken?]

[Sam: Een punt maken? Nu al...?]

WEDSTRIJDJE DOEN

JE EEN STUK IN DE KRAAG DRINKEN

GRAHAM

Zoals lezers van onze avonturen in *Clanlands* en *Men in Kilts* zullen weten, is alles voor Sam en mij een wedstrijd – en dan bedoel ik echt ALLES. Maar hoewel ik moet toegeven dat Sam *bovenmenselijk veel* whisky kan verstouwen (hierin ben ik een lichtgewicht die hopeloos

ver op hem achter ligt), zijn we als drinkers allebei slechts amateurs. Daarentegen is Duncan Lacroix, die Murtagh speelt in *Outlander*, in deze tak van sport een ware meester van de zwarte band. De Usain Bolt van de zuipschuiten. De Yo-Yo Ma van de kopstootdrinkers.

Lezers van *Clanlands* zijn bekend met de avond in mijn appartement toen hij door mijn salontafel heen viel en ik hem naar bed moest dragen. Bij een andere gelegenheid ging Duncan (in gezelschap van zijn drinkmaatje voor die avond, Stephen Walters, die in *Outlander* Angus MacKenzie speelt) naar zijn stamkroeg, waar hij het geweldig bleek te kunnen vinden met een jongedame aan de bar. Toen de avond ten einde liep nam Duncan de gelegenheid te baat om haar bij zich thuis uit te nodigen voor een ‘slaapmutsje’. Ze accepteerde zijn uitnodiging zonder erbij te zeggen dat ze de rest van haar criminele familie mee zou nemen (een bende bier hijsende zware jongens die rustig hadden zitten toekijken hoe hun nichtje aanpakte met Lacroix). Voor zover ik weet zijn ze nooit uit zijn flat weggegaan en zijn ze daar mogelijk nog steeds.

Duncan heeft me deelgenoot gemaakt van een paar huiveringwekkend uit de hand gelopen alcoholische uitspattingen. Er was die keer dat hij ’s nachts door een auto werd overreden en er de volgende ochtend achter kwam dat zijn appartement onder het bloed zat. Ook heb ik een vage herinnering aan een of ander voorval in Cuba, ongetwijfeld met Fidel Castro.

En dan was er Stephen Walters’ afscheidsfeest.

O jee.

Stephen was van ons zootje ongeregelde Hooglanders de eerste die vertrok en we deden hem uitgeleide met een geweldig diner bij een plaatselijk restaurant. Het einde van de avond brak aan. Graham ‘McLichtgewicht’ verklaarde dat hij thuis zijn bed ging opzoeken. Zijn voorbeeld werd gevolgd door Stephen, Sam en zelfs Cait (Caitriona Balfe, Claire Fraser in *Outlander*), die soms als de beste kan doorzakken – zodat Duncan en Grant O’Rourke (Rupert MacKenzie in *Outlander*) met z’n tweeën achterbleven en vrolijk verklaarden dat ze er

‘nog eentje’ gingen nemen bij Duncan thuis. (Hopelijk had hij het bloed overal weggeveegd.)

We spoelen door naar vijf uur ’s middags de volgende dag. Ik krijg een telefoontje van Grant.

Ze zijn in de kroeg. Ze zijn niet gaan slapen. Ik hoor Duncan meer drank bestellen bij het barmeisje. Hij zegt iets wat ik niet kan verstaan, maar het antwoord van het barmeisje hoor ik luid en duidelijk: ‘Nee! Daar komt niks van in!’

Daarop greep Duncan de telefoon en stak van wal met een verhaal dat hij overwoog om bij de tekstlezing een van de producenten te vermoorden, en dat ik mijn telefoon gereed moest houden om dat te filmen.

De volgende dag brak aan, en de tekstlezing begon. Duncan en Grant arriveerden.

Zeggen dat ze eruitzagen als ‘opgewarmde lijken’ zou het understatement van het jaar zijn. Het leek alsof ze de vorige avond ter aarde waren besteld en toen weer waren opgegraven en naar de studio gebracht. Hun gezichten hadden de kleur van oud rottend pasteideeg. Wanneer zij hun tekst uit het script voorlazen, was het alsof je luisterde naar iemand die zijn eigen doodvonnis uitsprak in een vreemde taal. Duncan zat met zijn hoofd in zijn handen te worstelen om het script niet onder te kotsen. Ik acht het niet onmogelijk dat Grant zachtjes zat te huilen.

Het spreekt voor zich dat Sam en ik van die tekstlezing hebben genoten.

SAM

Graham heeft gelijk: een van mijn vele talenten die hem ontgaan is inderdaad dat ik goed kan drinken, maar niemand kan in dit opzicht tippen aan Duncan, die een eredoctoraat in dipsomanie heeft. Vergeleken met Duncan zijn Graham en ik armzalige amateurs, maar het cruciale verschil tussen Grijsbaard en mij in deze nationale sportdiscipline is dat ik een beter vermogen heb om te blijven functioneren.

Nou ja, misschien een beter vermogen om het feit te verbergen dat ik zo kachel als een mand natte washandjes ben. Daarentegen staat Graham na drie glazen sauvignon blanc al te klapwieken van de alcohol. Soms letterlijk. Zoals de keer dat we voor *Men in Kilts* de veerboot naar Lewis in de Buiten-Hebriden hadden genomen.

Graham had iedereen aan de bar vermaakt terwijl hij de ‘gratis’ prosecco naar binnen klokte. Maar ikzelf sta liever de hele reis op het bovendek wanneer ik een overtocht op een veerboot maak, zodat ik het voorbijglijdende landschap kan bekijken en het weidse blauw afspuren op tekens van zeeleven. Ik geniet daar enorm van, omdat het aanvoelt als een avontuur. Je kunt hele zeearmen aanschouwen en het land zien vanuit een ander perspectief. Wanneer je de eilanden donker en onheilspellend ziet opdoemen in de mist, heb je het gevoel dat je een ontdekkingsreiziger bent en je een pad door de wildernis baant. Het is magisch.

Maar Graham kon dat alles niet boeien. Zijn eerste aanlegplaats was de kantine voor een latte (en natuurlijk een versnapering erbij); vervolgens zette hij koers naar de bar. Even later ging hij opnieuw naar de kantine voor iets te knabbelen.

Toen hij eindelijk op het bovendek verscheen, rozig en verzadigd, werd hij verrast door een plotselinge windvlaag, en ik heb op video hoe hij zich laat meevoeren door de storm, gekleed in een overhemd van dezelfde kleur grijs als zijn baard, mijn gestolen Sassenach-tartansjaal (die hij nooit heeft teruggegeven), een honkbalpet met I LOVE SCOTLAND erop en Palladium-laarzen (zijn favoriete merk met ‘een jeugdige uitstraling’, dat hij al als tiener in de jaren veertig van de vorige eeuw droeg). Hij spreidde theatraal zijn armen alsof hij probeerde te vliegen, het obligate glas Italiaanse bubbels nog steeds stevig in zijn langvingerige hand geklemd. Niet zozeer à la Kate Winslet, meer een brallerige oudere wijnsnob. Hij bleef een paar minuten boven, waarna hij terugging naar het benedendek voor ‘nog één glaasje prosecco’. En een snack.

4 januari 1961 –geboortedag van Graham James McTavish.

SAM

Laten we van Grahams uitspattingen op de veerboot overgaan naar de echte feestelijkheden, want op 4 januari vieren we het gedenkwaardige feit dat... Graham jarig is!! Ik meen dat hij dit jaar honderd wordt en een felicitatiebrief van de koning zal ontvangen! Drinken honderdjarigen champagne? Misschien met een rietje?

[Graham: Het punt is niet zozeer dat ik honderd jaar oud ben, als wel dat ik me dat voel na twee slopende roadtrips met de roodharige whiskyslemper.]

GRAHAM

Januarikinderen zijn een apart slag, niet alleen omdat ze zijn geboren in de Sparta der maanden, maar ook omdat hun verjaardag behoort tot de categorie ‘Ga niet langs Start en ontvang geen 200 euro’. Ik kan het aantal verjaardagen dat ik heb ‘gevierd’ waarschijnlijk op twee handen tellen. Gezien mijn gevorderde leeftijd kom je dan uit op een behoorlijk laag percentage. Ik herinner me niet één verjaardagsfeestje te hebben gehad als kind. Bedenk wel dat kinderen toen ik klein was niet veel feestjes hadden. Nu lijken ze al een feestje te krijgen wanneer ze zonder hulp een kom cornflakes kunnen klaarmaken.

Maar 4 januari is simpelweg geen datum waarop mensen zin in een feest hebben. Ik was eigenlijk uitgerekend op 1 januari, maar doordat ik drie dagen langer in de baarmoeder heb rondgehangen, is mijn verjaardag vrijwel mijn hele leven ongemerkt voorbijgegaan in plaats van dat die elke oudejaarsavond met een knalfeest gevierd zou worden zodra de klok twaalf uur sloeg! Niet dat mensen mijn verjaardag niet willen vieren. Ze vergeten het gewoon. Of ze zijn platzak. Of ze hebben nog steeds een kater.

Ik was op mijn verjaardagen nooit op school. In wezen was ik er wat verjaardagen betreft net zo aan toe als Oliver Twist: ‘Alstublieft, meneer, mag ik wat meer?’ De enige keer dat ik op mijn verjaardag aan het werk was, was bij Panto (zie DECEMBER). De cast kocht zelfs een

whiskyflacon voor me en gaf me die tussen de uitvoeringen. Het was zo attent, en voor mij zo'n ongekende ervaring, dat ik bijna moest huilen van vreugde en dankbaarheid. Ik heb een foto van mezelf op mijn eerste verjaardag. Ik bevind me in het bed van mijn ouders, omringd door mijn cadeaus – een blauwe teddybeer (ik treur nog steeds om zijn verlies), een plastic dubbeldekkerbus en wat houten blokken. Laat ik het zo zeggen: er was een HELEBOEL plek op dat bed voor andere cadeaus die NOOIT kwamen.

Voor mijn tweede verjaardag kreeg ik waarschijnlijk een brok steenkool en een gebruikt potlood. Zo vergezocht is dat niet, want mijn moeder herinnert zich dat haar vader een brok steenkool als kerstcadeau kreeg van zijn tante! Ongelogen waar.

[Sam: Ze hadden hem een latte moeten geven. Zelfs als zuigeling vond hij die vast al lekker. Een babyccino?]

Op de leeftijd van één jaar verkeerde ik in zalige onwetendheid over de decennia van teleurstellingen die me te wachten stonden, zodat ik hier nog vrolijk lach en er echt heel tevreden uitzie.

[Sam: Nu beweert hij zich te kunnen herinneren dat hij één jaar oud was!]

[Graham: Sommige herinneringen staan in je ziel gegrift.]

We spoelen snel door naar mijn achttiende verjaardag, die ik maar in juli vierde, omdat ik wist dat er in januari toch niemand zou komen. Dat was een prima feest. Een heleboel lui van school. Mijn ouders lieten me dat feest geven terwijl ze zelf van huis waren. Achteraf gezien was dat heel bijzonder. Alleen was ik zo doodsbenauwd dat er iets stuk zou gaan dat ik zelf niet van het feest kon genieten. Alle anderen hadden daar geen moeite mee, inclusief het stel dat zich in de badkamer van mijn ouders had opgesloten, tot ik erin slaagde de deur te forceren. Volgens iedereen was Grahams achttiende verjaardagsfeest een doorslaand succes. Als ik me nu maar had kunnen ontspannen, zou ik dat misschien ook hebben gevonden.

Sindsdien heb ik bijzondere verjaardagen gevierd, zoals mijn eenentwintigste, dertigste, veertigste en vijftigste verjaardag. *[Sam: De*

tijdljn van Grahams verjaardagen: eenentwintig – de Grote Depressie; dertig – Duitsland valt Polen binnen; veertig – de Sovjet-Unie brengt haar eerste atoombom tot ontploffing; vijftig – Fidel Castro grijpt de macht in Cuba... Zie je hier een patroon?]

Ik heb de feesten zelf georganiseerd, op één loffelijke uitzondering na, toen mijn ex-vrouw een groots feest voor mijn achtenveertigste verjaardag op touw had gezet. Ik ben zelfs zover gegaan om voor mijn vijftigste verjaardag drie feesten te houden: een in Londen, een in Los Angeles en een in Nieuw-Zeeland. Tegen die tijd had mijn gigantische ego er duidelijk voor gezorgd dat ik in mijn leven nu wél de feesten kreeg waarnaar ik verlangde.

Mijn dertigste verjaardag was top. Ik had een Thais restaurant in Camberwell gereserveerd voor ongeveer vijfentwintig vrienden. Toen we zo'n halfuur aan het eten waren, kwam een van de Thaise obers achter het gebladerde van een grote potplant vandaan met een enorme videocamera in de hand. (Hij was al een tijdje aan het filmen zonder dat iemand van ons dat wist.) Hij filmde vervolgens de hele maaltijd. Ik heb de opname nog steeds (overgezet van vhs-band op dvd). Die vormt een tastbare herinnering aan mijn rampzalige kleedingkeuze voor die avond – een goudkleurig fluwelen vest, corduroy broek en een met ruches afgezet wit overhemd, gecombineerd door een ontluikende snor die ik liet groeien voor *Twelfth Night* (het toneelstuk, niet de datum) – en aan het feit dat ik werkelijk geen idee heb wie op z'n minst vijf van de vijfentwintig aanwezige gasten eigenlijk waren.

[Sam: Hebben ze wel de rekening betaald?]

Als ik goed heb geteld, kom ik daarmee op in totaal acht verjaardagen waarvan je mag zeggen dat ze iets meer inhielden dan rustig met een handjevol vrienden een biertje drinken in de kroeg op de hoek. Ik verheug me op uitbreidingen van de lijst. In dit tempo zou ik nog vier van zulke avonden mee kunnen maken als ik de honderd haal.

5 januari – Twelfth Night.

SAM

Ik krijg dat fluwelen vest, die corduroy broek, dat witte overhemd met ruches en die snor niet uit mijn hoofd (en ik wed de lezers ook niet), maar die outfit vormt een keurig en ietwat griezelig bruggetje naar 5 januari, de datum die in de Angelsaksische wereld bekendstaat als *Twelfth Night*. De twaalfde dag na Kerstmis, de avond voor Driekonin-gen en het begin van het carnavalsseizoen (dat duurt tot Mardi Gras oftewel Vastenavond), is een feest waarop de wereld op zijn kop staat.

Laat me je even mee terugnemen naar 1997. Ik speelde de hertog van Orsino in een schoolopvoering van *Twelfth Night*. Voor die rol droeg ik een fluwelen jas, een groene tulband en een geleende valse snor, een paar jaar voordat ik in staat was er een te laten groeien (Mc-Tavish de Grijs zal waarschijnlijk zeggen dat ik dat nog steeds niet kan). [*Graham: Alsof ik dat ooit zou zeggen. Jouw snor wekt de afgunst op van talloze twaalfjarige jongens.*]

Op zeker moment spreekt Orsino het publiek toe. De hertog is – dat denkt hij althans – tot over zijn oren verliefd op gravin Olivia. Het toeval wilde dat ik ook gek was op een meisje met dezelfde naam, al was ze geen gravin en wist ik helaas nooit haar hart te winnen. Orsino blijft verliefd, totdat hij Viola ontmoet, die zich als man voordoeft, waarna er een hele reeks misverstanden en verkleedpartijen volgt met als einduitkomst dat de hertog en Viola elkaar krijgen. Nou, bedankt Willy. Het was mijn eerste rol in een stuk van Shakespeare en ik bakte er niets van. Ik voelde me houterig, kreeg geen vat op de compacte taal en ook niet op de jambische pentameter.

Rond dezelfde tijd ging ik echter bij het Lyceum Youth Theatre, waar ik kennismaakte met een paar beroepsacteurs die op het hoofd-podium speelden. Zij moedigden me aan me in een ander personage uit het stuk te verdiepen en adviseerden me dat te kiezen voor mijn auditie voor de toneelschool. Ik had me (onder meer) aangemeld op het Royal Conservatoire of Scotland en kreeg daar uiteindelijk een

plek om gedurende drie jaar klassiek acteren te studeren. Onlangs heb ik een nieuwe studiebeurs in het leven geroepen, die twee studenten een jaar lang de middelen verschaft om te studeren en ervaring op te doen in de kunstwereld. Het vervult me met trots om iets terug te kunnen doen. Ik herinner me de voortdurende worsteling in mijn studietijd om de eindjes aan elkaar te knopen, zodat ik hoop dat hiermee een paar acteurs in de dop geholpen zijn. [*Graham: Op mijn beurt heb ik daarom bij de paus een petitie ingediend om je bij leven heilig te verklaren.*]

In *Twelfth Night (Driekoningenavond)* zit Olivia achter Viola's broer Sebastiaan aan (omdat Viola als man is verkleed, en Olivia Sebastiaan voor hem/haar aanzag). Kun je het nog volgen? Het enige wat je hoeft te weten, is dat ik in de rol van Sebastiaan de docenten van de toneelschool ervan wist te overtuigen dat ik inderdaad kon acteren (en me als vrouw kon verkleden). De rest is, zoals ze zeggen, geschiedenis.

Sebastiaan

Dat ik mijn eigen ogen niet vertrouw
 En ik, al zegt mijn rede 't tegendeel
 Bereid ben te geloven dat ik gek ben, –
 Of dat de jonkvrouw 't is.

Driekoningenavond: vierde bedrijf, derde toneel*

25 januari – Burns Night.

SAM

Ah, Rabbie. We konden natuurlijk geen *Clanlands*-almanak maken zonder Burns Night daarin op te nemen: een belangrijke datum op de Schotse kalender. Zodoende moeten we allereerst het spotlicht rich-

* William Shakespeare, *Driekoningenavond*, vertaald en ingeleid door Willy Courteaux. Meulenhoff/Manteau: Amsterdam/Antwerpen, 2007, p. 171.

ten op de Bard van Ayrshire zelf, de Dichter van de Ploeg, Schotlands nationale dichter en geliefde zoon Robert 'Rabbie' Burns. Hij werd op 25 januari 1759 geboren in Alloway, Ayrshire, en was boer voordat hij belastinginner werd om de eindjes aan elkaar te kunnen knopen. Hij wordt nog steeds beschouwd als een van de grondleggers van de romantiek, en zijn gedichten en liederen in de Schotse taal of het dialect zijn humoristisch, satirisch en vol van passie voor zijn onderwerpen en Schotland.

To a Mouse

*Wee, sleeket, cowran, tim'rous beastie,
O, what a panic's in thy breastie!
Thou need na start awa sae hasty,
Wi' bickerin brattle!
I wad be laith to rin an' chase thee
Wi' murd'ring pattle!*

Robert Burns, november 1785

Aan een muis

Klein, teer, angstig wezen,
zoveel angst is in je te lezen.
Ontspan je spieren en je pezen!
Koester je in mijn hand
Waarom zou je me eigenlijk vrezen?
Staan we niet aan dezelfde kant?*

Elke januari werd mij als kind opgedragen iets te leren en op te zeggen dat op mij overkwam als een hoop gebazel. De school hield dan namelijk een wedstrijd in het voordragen van werk van Burns, met als enige beloning de belofte van een getuigschrift met je naam erop. Ik wilde

* Vertaling ontleend aan *Robert Burns gedichten*, een keuze uit zijn werk, vertaald en ingeleid door M.J.M. de Haan. Den Haag: De Nieuwe Haagsche, 1996, p. 60.